

הלכות שבת סימן שמה

ח טס ו' וסס ח' נשמעתא לכוורת זסס לטס חכריתא פירובין כפי' רשי'

פנים נדונים (יא) לסי נבהן ורחבן כמו שיתבאר סי' זה סטיף יג' (נ"י נסס הרשנ"א והמניד) : ה' האויר רה' הוא רה"י (יב) עד (ג) לרקיע : ה' (ד) (יג) 'אפי' כלי כגון (יד) היבה או סגדל או כוורת - (טו) אם יר לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא נבזה עשרה (טז) הוי רה"י : ז' 'איזהו רה"ר (כ) (יז) רחובות ושוקו (יח) הרחבים ט"ו אמה (יט) ואינם מקורים הוואין להם חומה ואפילו יש להם חומה * אם הו (ו) (כ) מפולשים משער לשער (כא) (ואין לתותיו (ז) (כב) געלות כלילה) (פור) הוי רשות הרבי

באר היטב

אפי' הם למטה מי' מ"א ע"ש : (ג) לרקיע. ואם נעץ קט ברשות היחיד ע"ג הוי רשות היחיד מ"א : (ד) אפי' כלי. וכלי שא' גבוה ו' העומד בר"ה אין לו דין כרמלית אלא הוי כמו ר"ה דאי כרמלית בכלים רשי' בשבת דף ח' ועסי' שג"ה ס"ב. אבל נכו המחובר לקרקע הוי כרמלית חוס' דף י"א : (ה) רחובות. דרכיו שפוכים מעיר לעיר הוי ר"ה מ"א : (ו) מפולשים. פי' שהשעריה מכוונים זה כנגד זה ויש לאוחו דרך המכוון משער לשער כל דין ר"ה ויש לעיין אם יש חילוק בזה בין עיר של יחיד לשל רבים מהריב' מ"א ועסי' שג"ב : (ז) געלות, נראה דאם דלת א' נעול מבטל ג' ר"ה כיון דלא הוה מפולש ט"ו. כתב בתשובת חכם זני סי' ל"ז וז"ל מלאתי להרשב"א בספר עבודת הקודש חידוש גדול דפלטיא אפי' דלחות המדינה נעולות כלילה תורת ר"ה עליה נראה דעתו דדוקא במבואות המפולשין שהם מיוחדות לאנשי המבוי ההוא ואין יד כ' אדם שזה הוה דמהני נעלת כלילה ולא בפלטיא שיד כל אדם שזה בו דאפי' נעלת דלת לא מהני ותמה אני שלא ראיתי לאחד מ'

שערי תשובה (ס) רחובות. פיין כפי'ט ופיין סו"ת בית אפרים סימן כ"ו וכ"ו בעיירות סדרכים מפולשים פוכים מתוך סעיר וכו' דרך סמלך ויש בזה שני ענינים כהחד שפוכי כאלמנע סעיר ומבני לדי סדך יש סיכוכ מחילות כוס [] או שהדרך המפולש כסוף הרחוב כוס [] ומסקנא דמלתא שאפילו כפי הדרך השני אין להחזיר לדון דין ר"ה לאסור תיקון לסי' ולהצריך דלתיק' שהוא דבר שא"א לפשותו אם לא מטעם סמלך ונדלויו והמחמיר יחמיר לעלמו ולא לאחרים ופיין כפוט' מהכ"ט להלון סימן רנ"א על פיין כוס כפי'ט לפת חוב"ב וכתב בהגדולים לא ספקו כהיתר הסלקול ופי' נאמר אל תסג גבול עולם ט"ש :

משנה ברורה

וכן משמע מלשון רמ"א שכ' דאם אינם עוברים כלפי פנים נידונין לס נבהן ורחבן משמע דאם החורין עוברים כלפי פנים אין אן מסתכלין על גבהן ורחבן ולעולם כרה"י חשיבו וכ"כ המ"א ותו"ו ובא"ר כתב לדבר זה פלוגתא היא בין הראשונים דיש מן (יא) הראשונים דמ"ל דכיון שהוא למטה מעשרה אין בני רה"י משתמשו צם מפני שכיון שהוא נמוך בני ר"ה משתמשין שם וע"כ דינם כחורי ר"ה המכואר לקמן בס"ב וכן הוה ג"כ דעת הגר"א דביאור בסיומן זה ובסיומן שג"ג ע"ש : (יא) לפי נבהן ורחבן. היינו אם הם גבוהים יו"ד עפחים ורחב ד' הוי רה"י ואם אינם גבוהים יו"ד אז אם הם רחב ד' הוי כרמלית וא"ל הוי מקיס סעור [ואף דמבואר דיוא' דרמ"א בהדיא בס"ג נקטיה הכא כדי לבאר דאפילו חור ר"ה כשמפולשין לרה"י דינם כחורי רה"י] : (יב) עד לרקיע. ואפילו נעץ קנה כרה"י שגבוה ק' אמות אף שאין בו רחב ד' (יג) אם זרק מר"ה ונה על גביו הייב : (יג) אפילו כלי וכו'. היינו אפילו היא עומדת בר"ה : (יד) תיבה וכו' או כוורת. נקט שני מין כלים מרובעים או עגולים : (טו) אם יש בו לרבע. וע"כ בכוורת שהיא עגולה לא הוי רה"י עד שתהיה (יג) חללה מחוקת ה טפחים ונ' חומשי טפח דאז יש בחללה לרבע ד' על ד' : (טז) הוי רה"י. בין חוך חללה (יד) ובין גב הכלי מלמעלה וכנ"ל בס"ג וכו' שאין גבוה עברה העומד בר"ה אין לו דין כרמלית דאין כרמלית בכלים (טו) אלא הוי כמו ר"ה דבטל לגבי רשות שהוא עומד ג [מ"א] ולפ"ז אם עומד הכלי בכרמלית דין כרמלית עליו מלך רשות שהוא עומד בו וכן מוכח לקמן בסיומן שג"ה [תוס' וכ"כ בני מאיר לדעת המ"א] וכלי (טו) המחובר לקרקע (יז) מקרי כרמלית אפילו הוה בר"ה : (יז) רחובות ודרכים שעוברים מעיר לפי (יח) הוי ג"כ ר"ה משום דשכיחי בס' רבים : (יח) הרחבים ע"ז אמה. דילפינן מדגלי מדבר שמקום הילוך העגלות היה מחויק ס' אמה וע"כ אם היה פחות מזה השיעור אינו ר"ה מן התורה (יט) אלא כרמלית : (יט) ואינם מקורים. דדגלי מדבר לא היו מקורים (כ) מפולשים משער לשער. פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאוחו דרך המכוון משער לשער כל דין ר"ה (מ"א) ועי' בכה"ל : (כא) ואין לתותיו וכו'. ואם דלת (כ) אחת נעלת כלילה עיין לקמן בסיומן שס"ד במ"ב סק"ה : (כב) געולות. מלשון ז' משמע דאם לא היו געולות ממש אפי' שראויות לנעול לא נתבטל ע"ז שם ר"ה והוה כדעה ראשונה המובא לקמן בס"י שס"ד ס' ט"ש

באור הלכה

* אם הם מפולשין משער לשער. פיין במ"ב סק"כ מש"כ נסס המ"א דיש לאוחו דרך המפולש כל דין ר"ה ונראה שבוש דנס כל הרחוב וכסוק יש פלו דין ר"ה אף שהוא מתרחב הרבה סגנד הפילוש דאפילו קרן זוית הסמוכה לר"ה סיה ר"ה אי' לאו משום דלא ניחא תשמישתא כדאיתא בשבת זי"ז וכ"ש בזה דכל עיקר מקום קיבוץ הרבים הוא במקום [וא"צ החכמה]

שער הצייון

דמשמע דכרישא פיירי שפוכים ג"כ כלפי פנים [סוכרת לפרש כן ממ"ש הרשב"א לפיין זיו סיולא מן סכותל דדוקא בשגבוס פשרס וכוונא ד"ו לקט כסוף סימן שג"ג ס"ג וע"ש בהגר"א שהביא מרשב"א זה מקור לשיטתו ע"ש : (יא) תוספות ורבינו ירוחם [ומש"כ סמ"א דדרכים בשבת הוא ר לפי סס"ד לא ניחא לכו להכרע אחרונים בזה] : (יב) כמימרא דר"ה וססקו כן כר"ה וסריף וסרמב"ס וסרמב"א וכ"כ סמ"א (יג) ולדעה באחרונים שזכרתי כמ"ב סק"ג דס"ג דנס עובי המחילס מלטרפין לשיעור ד' טפחים די שיבוי כלירוף המחילות חמש טפחים ושלש חומשי טפח : (יד) כ"ה ומאחר מדרכי ופמ"ג וכתב עוד בפמ"ג דפי' דלויכו עולם עד לרקיע כמו שא"ר רה"י : (טו) אף דאכן ספוקר חשיב ג' סמ"א דאין בוס ראייה מרשי' וכוונת רשי' דהוא מקום פטור כעלמא [אבל ר"ה לא הוי דלא ניחא תשמישתיה] וסגי' נסס סגרות אשכ"י שכ' להדיא כדבר מ"מ לדינא אין לנטות מדברי סמ"א שכן מלאתי בכמה ראשונים כדכריו והוא כחידושי הרשב"א וכחידושי סר"ן וכמאירי [ומס' שפכיה בהגהת אשר כסס ר"ה ורשי' כדכריו ברשי' אינו מוכרת ובר"ה שדנסם לפינו לא נזכר כלל דין זה] וע' דגמאירי איתא בהדיא דנס מקום פטור לא שייך בכלי וס"כ אפילו אם אין רוח ד' והוא עומד כסל לגבי ר"ה וכן פסק בח"א כלל מ"ט דין ח"ת : (טז) מ"א נסס תחוספות : (יז) והטעם לפי שהוא מחובר לקרקע אין שם כלי פלו' והוי כמו תל פחות מיו"ד בר"ה ופסוט דמפילא כפיין שיכיס פכ"ד רחב ד' דלג"ה הוי מקום פטור אפי' גבוה מפרס וכדלקמיה בס"ט : (יח) מ"א וס"א והוא נוכח מדברי רשי' וסרמב"ס ונס הוא כדוקא אם הם רחבים יו' אפס כמ"ב סרמב"ס : (יט) רמב" רשי' בעירובין גמ"א : (כ) פ' כ"ז וכבר הקשו פלו' סאחכונים דדבר זה כבר מפורס הוא לקמן כפי' שס"ד כפי' נסס סרשב"א ופי' כמ"א שם סק"ב

(בג) * וי"א שכל * שאין (ח) ששים רבוא עוברים בו (כר) בכל יום אינו רה"ר : ח' סבאות הרחבים ט רש"י שם וכן נראה דעת הרמ"א כפי קמא דפירושין וכו' נ' דנילס וסמ"ג וסמ"ק והספ"ת וסרוקת כפי' קמ"ה והתוס' כפי' דעת דמשמע קלח כן וכ"כ כפי' דעת אהל הרמב"ם לא הוכיח תנאי זה כפי' זכ"ר ה"ה נשם רמב"ן ורשב"א הסכים עמם וכ"כ בהנהגות מדרכי מסכת שבת שנסוף פירושין וכ"כ סר"ן כפי' נשם אשכנזי וסריניז נחשו' שאף שאין ס' רבוא פונרין בו סוי ר"ס ו ס"ה כפי' נשם הרמב"ם

1234567

באר היטב

רשויות שלנו כרמלית הם משמע כדעה אחרונה . וכפי העולם מורגל עכשיו שאין לנו ר"ה והיא כדעת הר"א והם רבים . וע"כ המחמיר יחמיר לעצמו ואין צידו למחות למה שנוהגין עכשיו כחותן הרבים

באור הלכה

שנתרחב וגם ראייה כדרכה ממשיך כפי' דעת הרמב"ם דאילו יערות הסמוכין לדרכים ג"כ ר"ס הם משום דשכיחי רבים הסתלקין מן הדרך והולכין שם וכ"כ בזה ומשי"כ המ"א דיש לאותו דרך כל דין ר"ס נראה דכוונתו דכתיבן שיהא רוחב הדרך ט"ז אמה וגם שלא יהיה מקורב כדי שיהיה חל עליה שם ר"ס וממילא חל על שאר מקום שבוק אף שאינו מכוון נגד הפילוש וכ"ל דל"ה אין חל על ר"ס על כל הבוק :

* וי"א שכל וכו' . ועפ"י דפ"ה הראשונה שאין לנו ללמוד מדברי מדבר אלא לענין ר"ה מאש שלא התא מקורה ושייכס בה שם פשרם אמה ושתיה מפולשת אבל לא למנין כדורסים בה : * שאין ששים רבוא וכו' . עיין במ"ב מש"כ דמדעת המחבר משמע דלא ס"ל בן והיינו מדכתב דפ"ה זו רק נשם י"א והנה המ"א כתב דמסימן ט"ג כפי' שם משמע בהמחבר דס"ל בן להלכה וכבר דחו דבר זה כמה וכמה אחרונים דכתיב שם רק דעת המלמדים זכות ואדרבה יש ראייה מכמה מקומות כש"פ

הפוסקים שהביא דבר זה עכ"ל פ"ש זשי' יד אהרן : (ח) ששים . מ"ב ס"ו ז"ב ורש"ל כתיבה ס"ו ח' פסקו לחומרא . אך דעת רוב פוסקים להקל וכ"כ כפי' ס"ו ט"ג ס"ה וכ"כ רמ"א כפי' שמו ס"ג שכל

משנה ברורה

ט"ס : (בג) וי"א שכל שאין ששים רבוא וכו' . סבירא להו דגם ליה צעין דומיא דגבלי מדבר שהיו ששים רבוא ואף שהיה שם עוד ערב רב וגשמים וסף (כ"ה) לא חשבינן אלא מה שנמלא בכתוב בפירוש . ולפינין הלכה (כ"ב) מדעת המחבר דכתב דפה זו רק נשם י"א משמע דלהלכה לא ס"ל בן ומ"מ אין בנו כח למחות ביד הסומכין על דפה זו דדעה זו ג"כ לא דעת יחידאה היא כמו שכתבתי כביאור הלכה וכן ג' דרו (כ"ג) כמה אחרונים (כ"ד) וכל בעל נפש יחמיר לעצמו ועיין במימון שס"ד במשנה ברורה סק"ז וכביאור הלכה כאן ושם : (כ"ד) בכל יום . חפשי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר בהלכותיהם (כה) תנאי זה רק שהיו מזויין שם ששים רבוא . ועיין אה שכתבנו כתיבה נשם הרמב"ן

אוצר החכמה

דדעתו לפסוק דיש ר"ה מן התורה אפילו נפחות מששים רבוא וכו' וכתב המ"א דלדין דל"ל ר"ה שרי וכן כתיבן ש"ה כתב המחבר כל הנהו דאסור כהנהו ללא לרא"ה וכתב שם ספ"א דלכרמלית שרי דכל שכתביו פסור אבל אסור כהנהו מותר פ"ש וכן כתיבן ש"ג לגבי פיר של יחיד ונפשיה של רבים פירש רש"י של יחיד שלא היו בה ששים רבוא ולכסוף נוספו בה דיוכין ורמב"ם פירש שרי שרי קנין יחיד ופשוט דרמב"ם אויל לשיטתו בענינו דלא ס"ל כלל תנאי דששים רבוא וכ"כ שם הגר"א כביאורו והנה כש"פ סתתיק שם רק פירוש הרמב"ם ופשוט דאויל לשיטתו כאן דהעתיק פירש"י רק נשם י"א ולדינא לא ס"ל בן דאי ס"ל להלכה כמש"כ המ"א היה לו להעתיק שם פירוש רש"י . וכ"כ העולם שבת נשם כפי' וכן בא"ר וכתוספת שבת למדכתב המחבר דפה ראשונה כסתמא משמע דדעתו בן . ופתח נבוא להתבונן אודות מה שכתבו המ"א והט"ז דרוב פוסקים ס"ל כפי' אמה בהחלט כפי מה שפסקין כפי בקיבור נמך את מקרי השיטות דתמו הם שרק אלו הם החולקים בזה [וכונת כפי' היה כיון שאלו מולאים כמה מגדולי הראשונים שמתמירין בזה פ"כ בודאי פ"כ נכון להחמיר] אבל כאשר תפסנו דבר זה כפוסקים מלאנו עוד הרבה מגדולי הראשונים שמתמירין בענין זה . אכן מתחלה אחשב דעת המקילין בזה ראשון לכולם כתיב זה נשם כפי' [ואינו כפי' שלפינו] ורש"י בעירובין [דף ו' דף ק"ט] וסמ"ג וסמ"ק ופס"ק התרומה ורבינו מתיב ורוקח ותוספות ערק כמה אשם [ולר"י משמע שם דלא ססיקא ליה כולי האי דבר זה] וסמ"ג ס"א דפירושין וס"א וסמ"ק ורבינו אבן לעומת זה יש הרבה שסוכרין שר"ה הוא מן התורה כשרבים נוקטין במקום הנה אש הוא מפולש ולא בעינן ס' רבוא הלא המה הרמב"ם ורמ"ה ורמב"ן ורשב"א והרשב"א והרשב"א וסר"ן צערק כמה אשם והנהה מדרכי מסכת שבת ורשב"ם [בהגה"ה פ"ק דשבת נשם הרמב"ם כדון האסקופס שהחמיר שם מאוד נגד דינא דנפרא וכתב שאין לנו וכו' ויבוא לידו איסור תורה ע"ש כפי דס"ל שגם בזה"ל שאין נמלא ס"ר ג"כ יש מן החורב ר"ס] וכן ר"א מתיב כפ"ר יראים שלו [שלא הוכיח כלל בתנאי ר"ה ששים רבוא] ורבינו' והמחירי פ"ו דשבת כולם ס"ל דלא בעינן ס' רבוא ועיין ברעב"א ערק כ"ל מעכרין כתב שם שרוב הבאונים סוכרין בן וגם בודאי מסתברא בן דאלו אש הנה ר"ה דוקא מס' רבוא לא הנה משתמיס בהנמרא להשמיענו ד"ו וגם כדף ו' פ"א דקמקסא בהנמרא אטו כל הנה לאו כרמלית טיבו אמאי לא תירך דתמו לרבות ביבא דלא הנה ס' רבוא וגם דידוע שגזרו תו"ל לפינן תקיפת שופר נשבת [וכן לפינן קריאת התבילה] וכיטלו עשה דאורייתא לכלל ישראל כדי שלא יבוא לידו חילול שבת שיביא אותו אלל חכם וילמדנו ואי אמרת דהוא דוקא נשם באותה הטיור ס' רבוא הוא דבר שאין מצוי כלל וכלל כ"א איזה עיר יחידה בעולם . וע"כ בודאי יש להחמיר כסנדרא הראשונה וכמו שכתב הרש"ל והסתאח בנימין ומה שהביא הט"ז ראייה מדברי הרמ"א כתיבן רש"י שכתב שם שכל רשויות שלנו כרמלית הם כתב הכית מאיר דאינו ראייה כלל דשם איירי לפינן להחמיר וכן מה שסתפק שם בדברי הרשב"א גוסא כבר דחו דכתיב כמה אחרונים דמה שכתב כפי' זו הקושיא היינו קושיא ראשונה שמתמירא להוליא וגם הראו כמה מקומות כסתמין כתיבן תק"כ' וכתיבן כתיב בקיבור וכן הפירו הרישב"א ורבינו' נשמו שסוכר דלא בעינן ס' רבוא ועיין כספר גלאון יפקנ שכב כשם הגר"א ז"ל ג"כ ראייה לשיטת המתמירין מכל זה מוכח שיש להחמיר כדפס הראשונה [אך במקום שיש עוד לד לסקל יש לסמוך על הסנדרא אחרונה כ"כ א"ר פ"ש] ופ"ה אין בנו כח למחות ביד המקילין שם סומכין על הפוסקים העומדים בשיטת כפי' ורש"י ה"ל אבל כל י"ש בודאי יש להחמיר לעצמו דכונתו י"ש ג"כ ר"ה מן התורה וממילא אין לסמוך על עירוב של לוס"ש דבעינן דוקא דלתות וכמו שכתבאר הכל לקמן כתיבן שס"ד פ"ש כפי' וכו' וכו'

שער הציון

(פ"ה) תוספות פירושין וי"ו פ"א : (כ"ב) אף דהמ"ה כתב לטוביה מדעת המחבר בעצמו כתיבן ש"ג ס"י דלדין ליה לן ר"ה אין ראייה מזה דהעתיק רק לשון כפל בהתרומות [תוספת שבת וברכי יוסף ובית מאיר] וגם מה שכתב הט"ז לטוביה מהכ"י בעצמו נשם הרשב"א כבר דחו אותה כפי ידים בא"ר ובמחמיר מדרכי וכו' וכו' וכו' (כ"ג) המ"א והט"ז ועוד כמה אחרונים שפסקין דכריסה : (כ"ד) בית מאיר כתיבן שס"ד והמ"א : (כ"ה) ורק כפי' בעירובין נ"ט מלאתי שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה חמיר ס' רבוא של בני אדם ולא חשובה ר"ה וכו' וגם שם אין כונתו שיהיו ס' רבוא נוקטין בו בכל יום [וראייה דכדף וי"ו ששם מקור דין ר"ה לא וכו' רש"י תנאי זה כלל] ורק שכל לבאר דכתיב המשנה שאמרו פיר של יחיד ונפשיה של רבים דהיינו שלא הנה שם מפולש באותה הטיור ס' רבוא רק אח"כ נתיישבו באותה הטיור הנהה אנשים עד שנתקבלו כפשיור סמ"ד רבוא אבל אין הנהה שיהיה לרין להסת"ן רבוא שיצברו בכל יום דרך המנוי המפולש .

מן ומתנאי רה"ר שתהיה הרחוב רחבה מ"ז אמה וילפינן זה מענלות שבמדבר ששני ענלות שהלכו זה בצד זה היו רחבים מ"ז אמה כדאיתא בגמ' וסגת ל"ט. דקו"ל רה"ר רחבו מ"ז אמה דגמרינן לת ממשכן והוא על מדה דמדנינתינו מדינת רומיא י"ב ארשין שהם ד' סאזעין כמו שבארנו בח"מ סי' רי"ח ע"ש וגם צריך שלא יהיה מקורה דרה"ר מקורה אינו רה"ר לפי שאינו דומה לדגלי מדבר נס' ה' ו. וגם שלא תהיה חומה סביב העיר או הר או חריץ של י" טפחים בגובה או בעומק וד' טפחים רחב החריץ ואפילו יש סביב חומה אם השערים מפולשים משער לשער בשוה שהשערים מכוונים זה כנגד זה ואין להם דלתות או אפילו יש להם דלתות אלא שאין ננעלות בלילה הויין רה"ר וכל הדרך המכוון משער לשער הוי רה"ר (נמ"א סק"ו) ואפילו רק דלת אחת נעולה בלילה ג"כ מבטלת את הרה"ר כיון שאינו מפולש ומ"ז סק"ו ורק דלתות הנעולות מבטלות רה"ר אבל לא צורת הפתח דמה מועיל צורת הפתח הרי מפולש הוא והרי בדלתות פשוטא שיש צורת הפתח ועכ"ז אם אינן ננעלות לאו כלום הוא וכך אמרו חז"ל ^{אוצר החכמה} בעירובין ו' ז' ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות כלילה

חיבות עליה משום רה"ר ואע"ג דכתיב ירושלים הרים סביב לה צ"ל דהיו מקומות הרבה שאין התרים מקיפין אותן דאל"כ לא היו צריכין לדלתות :

מן וכתב רבינו הב"י בסעיף ז' ד"א דכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר עכ"ל וכ"כ הטור וז"ל ורה"ר הוא רחובות ושוקים הרחבים מ"ז עד מ"ז אמה (אזוקיס) ומפולשים משער לשער וששים רבוא עוברים בו עכ"ל והוה דעת רש"י בעירובין נ"ט. דכיון דכל ענייני שבת ילפינן ממשכן בעינן דומיא דדגלי מדבר שהיו שם ששים רבוא ואף שהיה הרבה יותר שהרי ששים רבוא המה רק הזכרים מכן עשרים עד כן ששים מ"מ לא למדנו רק מאי דמפורש בקרא ויש מראשונים שהסכימו לשיטה זו ורבים חוקקים על זה וגם הרי"ף והרמב"ם לא הזכירו זה וגם בש"ס בבב"י ירושלמי לא הזכיר זה בפירושו :

דן וע"פ שיטה זו הוי כל היתר עירובין שבמדינתנו מפני שבכל הערים שלנו אין ס' רבוא עוברים ואינם כרה"ר ולכן מועיל בהם צורת הפתח דלשיטה ראשונה כיון דרחיבות שלנו רחבים מ"ז אמה אין שום היתר דהם רה"ר גמור וצריכים דלתות ושיהא ננעלות בלילה

אמתא ותרי חומשא באלכסונא ממילא דעל ד' אמות נתוספו שמנה חומשין ואינו חייב עד שיעביר ברה"ר ה' אמות וג' חומשין וא"כ ה"ג גבי רחוב ד"ט צריך הרוחב עם האלכסון דהיינו ה' טפחים וג' חומשי מפחדדיעה זו ס"ל דבכל השיעורים של שבת צריכים לחשוב גם האלכסון :

וג' ותמיהני על רבינו הרמ"א שאין זה אלא דעת ר"ת בעירובין נ"א. ורש"י שם והרשב"ם והתוס' שם וביוסא ס"ז. דחו דבר זה וגם מדברי הרמב"ם ספ"ב מבואר לא כן שכתב על הך דד' אמות שברה"ר דכיון דמותר לילך לו ולמלטל בכל המרובע הזה וממילא שממלטל גם באלכסונו לפיכך אין מעביר חייב עד שיעביר גם האלכסון ע"ש ואין זה ענין לרשויות ונ"ל דאף רבינו הרמ"א לא אמרה אלא לחוש לדיעה זו. אם נמצא איזה הומרא כגון גבי כוורת שאמרו בגמ' נ"א. זרק כוורת לרה"ר גבוה י' ואינה רחבה ו' חייב רחבה ו' פטור דהוי רשות בפ"ע ע"ש ולוח בעינן לחומרא הן ואלכסונן אבל להקל על מקום שנבנה י' ורוחב ד' לבלי לרוננו כרה"י אלא כמקום פטור ת"ז לומר כן דהלכה כרבים ורוב הפוסקים אין ^{אח"ח"ח 1234567} סוכרין כן :

דך איזה הוא רה"ר שנינו בברייתא ו' א. סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין לרה"ר זו היא רה"ר גמורה וסרטיא היא הרחוב ופירש"י מסילה שהולכין בה מעיר לעיר ע"ש כלומר כרחובות המפולשין שלנו ופלטיא פירש"י רחובה של עיר ששם מתקבצין לסחורה ומבואות המפולשין פירש"י שהם רחבים י"ז אמה ומפולשין משני ראשיהן לסרטיא ע"ש דאצלם לא היו הרחובות והבניינים כשלנו דמקום הדירות היו בחצר והרבה חצירות פתוח להם מבוי של שלש מחיצות ורק באמצע העיר היתה רחוב גדולה והיא נקראת סרטיא שכל המבואות יוצאין אל הרחוב ההוא ורחוב זה היתה מפולשת לנמרי ובה נוסעין מעיר לעיר והיה עוד מקום גדול כשוק שלנו פתוח לנמרי ששם מתקבצין לסחורה ונקראת פלטיא והיו מבואות ששני ראשיהן פתוחות לסרטיא ודינם ג"כ כרה"ר ונמצא לפ"ז היה אצלם שהחצירות עם כל המבואות עירבו ביחד או כל מבוי בפ"ע והיו ממלטלין בהם אבל הסרטיא והפלטיא והמבואות המפולשין לא מהני בהו עירוב דאין מערבין רה"ר בצורת הפתח אלא בדלתות כמו שיתבאר עוד בזה בס"ד :

פרסאות על ג' פרסאות ושיחזין ליה: וכל המחנה היתה מסודר לכל הדגלים אלו מימין ואלו משמאל כמבואר בתורה וכל המחנה היתה עומדת בריבוע וא"כ כל המחנה הוא רה"ר ומאי איריא מחנה ליה וזה אין לוטר דבאמת הכוונה כן דתיכף כשהוציאו מהאוהלים הוציאו מרה"י לרה"ר דא"כ למה לו ההקדמה מה שמחנה ליה הוא רה"ר ועוד במה חלוק מחנה ליה ממחנה ישראל דבאוהלים עצמן פשיטא דגם האהל שישב בו משה רבינו אינו רה"ר וברחוב כולה רה"ר :

¶ ולכן נראה דענין רה"ר כן הוא דאין להיות בעיר רק רה"ר אחד לשני צדדי העיר מזרח ומערב וכן רה"ר אחד לצפון ודרום וכשמו כן הוא שזה המקום הוא רשות שכל הרבים השוכנים בהמקום פונים לשם ולא למקום אחר כמו אצלם שכל הערים היו עשויים מבואות מבואות ובתוך המבואות היו הרבה חצירות ובכל חצר הרבה בתים והיו המבואות גדורים מג' דוחות אך באמצע העיר היתה סרטיא גדולה שכל המבואות פתוחות לה והיתה מפולשת משני הצדדים וכל מי שהיה צריך לילך לעיר אחרת כהכרת שהיה יוצא דרך סרטיא זו ומקום אחר לא היה לו כסוכן וכן היתה פלטיא גדולה שבשם כולם מתקבצים לסחורה וזהו ששנינו בברייתא איוהו רה"ר כלומר המקום האחד שהרבים פונים לשם סרטיא ופלטיא אבל אם העיר אינה עשויה מבואות מבואות אלא כל הרחובות מפולשים לארבע רוחות העולם ומי שדר ברחוב זה יצא לעיר אחרת דרך רחוב זה ומי שדר ברחוב אחרת יצא דרך רחוב שלו וכן כל הרחובות וא"כ אין מקום שיקרא עליו רה"ר מפני שאין שם ^{מקום החכמה} מקום שכולם מתקבצים שם :

בא ולפ"ז א"ש דברגלי מדבר לא היו מבואות אלא רחובות רחובות כשלנו וכל שבט ושבט יצא דרך מקום אחר מהשבט השני לפיכך לא היה מקום בתוך המחנה שיקרא רשות שכל הרבים הולכים שם וזאת מחנה ליה שכל ישראל היו צריכין לילך אצל משה רבינו ונמצא דרך מחנה ליה הוא רה"ר ומחנה ליה אחר העגל היתה מחוץ למחנה ישראל כדכתיב ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרזק מן המחנה וקרא לו אהל מועד ושם היתה כל מחנה ליה והמשכן והעגלות ולכן רק שם היה רה"ר ולא בכל המחנה :

בלילה כמ"ש והנה מפרשי הש"ע כתבו הרוב הפוסקים סוברים כשיטה זו וע"ז סק"ז ומג"ל סק"ז האמנם אחד מהגרולים בדור שלפנינו הרעיש העולם על העירובין שלנו והראה בעליל שהאוסרים הם הרבה יותר מהמקילים אך מפרשי הש"ע לא ראו כי לא נדפסו בימיהם המקילים המה ספר התרומה והסמ"ג והסמ"ק והר"ם מר"ב והרא"ש והטור העומדים בשיטת רש"י ז"ל והאוסרים המה הרי"ף והרמב"ם ור"ת ורשב"ם וראב"ן ורמב"ן ורשב"א והריטב"א והר"ן והס"מ והריב"ש וכמה מבעלי התוס' הרשב"א הראשון וריב"א ור"י הלוי הר"ם וריא"ז ומשנ"י סי' ק"ט וגם מההרש"ל בישי"ש ביצה ופ"ג ס"ח הכריע דלא כשיטה זו :

יח ולבר זה האריכו לבאר דגם כוונת רש"י אינו שיהא ס' רבוא עוברים בו המיד דזהו דבר שא"א וא"כ נחמיה כשצעק על חילול שבת מהבאתם כל ממכר לירושלים בשבת וגזרו גזרות ותקנו תקנות הלא כל הקהל לא היו רק ד' רבוא וכי על איסור כרמלית דרבנן הרעיש כל כך ולגזור גזירות על זה נטו אלא כוונת רש"י שתהא דרך מפורש לרבים שיהא ביכולת לעבור בו גם ס' רבוא לאפוקי הדרכים הקטנים שאינן רק לעיר אחת ולא לכל העולם וא"כ כל הדרכים שלנו הם רה"ר נטו נטו ריטב"א אבל עכ"פ מה מועיל האריכות אחרי שהעירובין נתפשטו ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנים מקודם ורק על סמך היתר זה וכאלו בת קול יצא הלכה כשיטה זו ואם באנו לעכב לא לבר שלא יצייתו אלא נראה כמשתגעים שדבר זה נתפשט בכל ישראל ובפוסקים דהאידינא אין לנו רה"ר רק בערים ספורות והגרולות בעולם כמו ערי מצוה שיש בהם ס' רבוא אבל לא בערים שלנו ויען כי מצוה וחובה ללמד זכות על כלל ישראל לכן שמתי את לבי להמציא איוה היתר כמו שנבאר בס"ד :

יח ונלענ"ד בשנדקדק ר"פ הזורק ששואל הש"ס היבא כתיבא הוצאה בתורה דא"ר יוחנן אמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה איש ואשה וגו' ויכלא העם מהביא משה היכן הוא יתיב במחנה ליה ומחנה ליה רה"ר הואי שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו (רש"י) וקאמר להו לישראל לא הפיקו ותיתו מרה"י דידכו מאהליכם נטו לרה"ר ע"ש ויש להבין מאי איריא דמחנה ליה הוא רה"ר הרי כל מחנה ישראל הוא רה"ר דמחנה ישראל הוא גדולה ג'

ת"ר די רשויות לשבת פי שכל אחד מתם ^מ האוקה בדינה רהי ורשות הרבים כרמלית ומקום פטור וכו'. פרשיי זיל ^מ מלשח יער וכרמל שאינו תולך ^מ תדיר לרבים. ואצ"ל פי ^מ שהיא כרמלית ^מ כאשר שחלך בעלה למדינת הים שאינה לא פנייה ולא בעולה כך זה אינו לא רשות הי' ולא רשות הרבי' לגמרי. ובירושלמי פי לשון גרש וכרמל רך ומלא ^מ שלא נגמר היטב כך כרמלית אין לו דין רשות זה ולא דין רשות זה.

איזהו רשות היחיי חריץ שהי' גבה ^מ ורחב ארבעה וכן גדר שהוא גבה עשרה ורחב ארבעה פי אפי' כגון זה חשוב רהי כאלו הוא בית שיש לו ארבע' על ארבע' ומקף מחיצות גמורו' גבוהות עשרה תבין גמירי לת.

ואיזהו ריה סרטיא ופלטיא גדולה ומבואת המפולשות ^מ. פי סרטיא גדולה ממלה שהתלכים בה מעיר לעיר, ופלטיא

השוקים והרחובות שנשאים ונותנים רבים תדיר ומבואות המפולשים כשהם רחבים יז אמר ויש בה ^מ דרך לששים רבוא. וכפרשיי במ"ק דעירובין ^מ. וא"ת והא תו"א במדבר טפי מששים רבוא כל ערב רב ותנשים ומי שלא היה בן עשרים. וי"ל (חסר) הוא ^מ שאין לחשוב אלא אתם שהם ממנין המקודים. והא דאמרו' שיש בה דרך לפי רבוא לא סוף דבר שיוט קבועים ביה. אלא שהיא דרך (חסר) ^מ. תדע שהרי ירושי אלמא ^מ דלתותיה ננעלות בליאה ^מ חייבין על ידו ^מ משום ריה. ובלאי ^מ היו שם קבועים פי רבוא אלא שלמעמים באים שם והיא דרך ^מ כי רוכלת כל העמים היתה. ועוד כתב רשיי זיל במסכת ערובין ^מ שאין רשות הרבים אלא כשהוא מכוון משער לשער. והבי הוא בירושלמי ^מ. אבל לא הסכימו בזה כל המפרשים זיל.

שאין נושאים ונותנים בתוכו. פי אלא בדי אמית כר"ה. וא"ת ואמאי לא קתני הכי

ז ר ס כ ו ב

רשיי צריך שיהיו עוברים שם ששים רבוא בכל יום. (וכן כתב הר"ן שעל הרי"ף אות באות ממש, וזו עוד ראיה שהריטב"א למסכת שבת הגדסה הוא באמת של הר"ן). ובשו"ע סימן שמה הביא י"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"י. ומקורו הוא פירוש הר"ן בדברי רשיי. (ועיין שם ובסימן סדר במשנה ברורה ובביאור הלכה). אבל צ"ע קצת דגנה שם בעירובין משמע שרבינו חולק על רשיי וסובר שלא בעי כלל פי רבוא. ולקמן דף י"א כתב דמבואות שלטו והי כרמלית, וכן משמע קצת כאן בסוכה כרשיי. ועיין נמוקי בסוף הלכות ציצית בשם רבינו.

- 219. זיל אאלטאי.
- 220. זיל בלילה.
- 221. זיל חייבין עליה.
- 222. זיל ולא.
- 223. לסי רבוא.
- 244. דף ו ע"א דיה רשות הרבים.
- 224. לכאירה הכונה לירושלמי עירובין ס"ה ה"ת

- 209. זיל אאת סתני.
- 210. לעיל דף ג ע"ב דיה בעי אביי.
- 211. זיל הילוך.
- 212. צריך לומר כרמלית. ובסורש המשניות להרמב"ם כתב ומפני זה נקראת כרמלית לדמותו כאשר האלמנה שאינה בתולה ולא בעולה בעל.
- 213. גם בתוספות דיה כרמלית כתבו רך ומלאי. אבל שם על הגליון הגי' רך ומלי. וכן הוא במנחות דף סו ע"ב אמנם בתוספות מנחות דף סו ע"ב דיה משום ג"כ כתבו רך ומלאי.
- 214. גם להלן בהרבה מקומות כתוב בדברי רבינו גבוה במקום פמקי.
- 214. זיל המפולשים.
- 215. זיל בהם.
- 216. דף ו ע"ב דיה ירושלמי.
- 217. אפשר שזיל דדין הוא. ועיין מה שהירשו בתוספות עירובין דף ו ע"א דיה ביצד.
- 218. לסי רבוא וכן כתב רבינו בעירובין דף נ"ג ע"א דיה שם מתני'. ובחיזושים המיוחדים להריטב"א לקמן דף נ"ג ע"א כתב ממורש שלרעה

במבואות המפולשין שבה צריך להעשות רה"י החמירו שלא יעשה בדין רה"י בצוה"פ אלא בדלתות אבל כשהוא כבר רה"י אף שבקעי רבים רק שנאסר בפרצה אין למילף שגם בזה החמירו שלא יועיל צוה"פ לתקן הפרצה וממילא יש לנו לומר דמועיל צוה"פ כדינו ככל מקום שהוא מחיצה. ולמסקנת התוס' כירושלמי א"צ שום תקון כדלעיל.

ענף ד

הנה המג"א בס"י שע"ד סק"ה הביא הא דהר"י בתוס' שדוקא מה שבולט לרה"ר אם הוא רחב ד' הוא כרמלית ואסור גם שאר הגג מצד נפרץ במלאו וכתב וכן משמע ברא"ש חזינן שמפרש גם ברא"ש שהוא כהר"י בתוס' ובקרבן נתנאל הקשה עליו שברא"ש משמע שאף כשאין בולט ד' לרה"ר אסור משום שכל הגג הוא בעצמו כרמלית מטעם שהביא מרש"י דכל שאין לו מחיצה אינו רה"י עיי"ש. אבל נראה שהמג"א הוכיח זה מתוס' שכתבו על פרש"י שהוא כהר"י אף שג"כ הביאו לשון רש"י שכתב שכל שאין לו מחיצה אינו רה"י א"כ משמע להמג"א שגם הרא"ש שהביא מרש"י זה הוכחה לפירושו הוא פירוש אחד וכוונת רש"י מפרשי התוס' שאין לו מחיצה אף בעיקרו לא רק במקום זה משום דסברי שגם לרש"י הרה"י עולה ולא המחיצות ולכן מפרש המג"א זה גם בכוונת הרא"ש אף שסתם דבריו. ונמצא שלהמג"א ליכא מחלוקת בזה שנגד המחיצות הוא רה"י והאיסור הוא מטעם פרצה לחלק הגשר שאחר המחיצה שהוא כרמלית וא"כ יש להתיר בצוה"פ כדכתבתי להר"י אף כשעוברין עליו רבים דס' רבוא. אך להחולקים על המג"א דהם הפמ"ג והק"נ שאסרי אליבא דהרא"ש אף בבליטה משהו וכדמשמע פשוטו לשון הרא"ש. וכן פוסקין לחומרא מסתימת הפוסקים ולכן אף אם שם נוטה שיש להקל מטעם שכתב בבאור הלכה בס"י שמה"ה בסעיף ט"ז שיש לצרף שיטת מסקנת התוס' שלמעלה מעשרה הוא מקום פטור אף ברוחבו ד' והגרא"ש שם בס"ק מ"ג הביא שכן דעת הרמב"ם ורשב"א וגם דעת רש"י ותוס' בדף צ"ח גבי זיו ארבעה למעלה מעשרה ומשמע שכן פוסק הגרא"ש וכן הביא המ"ב בשם הא"ר עיי"ש. מ"מ על הגשרים שעולים יותר מד' אמות בגובה עשרה טפחים ורחבים ט"ז ורבים של ס' רבוא בוקעין אפשר הוא רה"ר דבזה אפשר סברי כהרא"ש שהוכיח מרש"י להחולקים על המג"א שאין הרה"י עולה אלא המחיצות וכדסובר כן הרמב"ן שהבאתי לעיל וכיון שאין ניכרות אין עולין וא"כ אפשר הוא גם רה"ר. אך אפשר שגם לשיטתם בהרא"ש אינו רה"ר דל"ד לארעא סמיכתא כיון שנראה לכל שעומד באויר למעלה מעשרה וא"כ יהיה להשיטות

שהביא הגרא"ש שאף במקום ד' הוא מקום פטור למעלה מעשרה יהיה מקום פטור. ולהרא"ש יהיה זה רק כרמלית אבל יצטרך דלתות כדלעיל.

ועיין בנוכ"ח ס"י מ"ב שבגשר אסור מטעם פרצה והוא כדבארתי להר"י ואף להירושלמי אפשר היה שם בעובדא דידיה סמוך להמים בתוך עשרה שהוי כרמלית. וכן משמע שסובר גם שמתבטלין המחיצות ע"י בקיעת הרבים אך משום שלא היו ס' רבוא לא מתבטלין כדהביא מהמג"א ולהרמב"ם הוא משום שגם מחיצות דבידי שמים לא מתבטלין עיין שם ולא כתב שאין שם המחיצות משום שלא ניכרין המחיצות אם כן ראה מהגר"ב שגם בלא ניכרין הוא רה"י בעצם ונאסר רק מדין פרצה לכרמלית וא"כ הוא כהר"י בתוס' ואולי סובר שגם הרא"ש סובר כן כדכתב המג"א. וכיון שהוא מטעם פרצה יש להתיר בצוה"פ אף אם בוקעין ס' רבוא כדכתבתי לעיל.

אבל למעשה אם בוקעין ס' רבוא יש להחמיר כיון דיותר נוטה בדעת הרא"ש כהחולקים על המג"א וא"כ אפשר שהוא גם רה"ר ואף אם הוא כרמלית כיון שבקעי ביה רבים כמו ברה"ר הא בארתי שצריך דלתות וגם יש להחמיר שיהיו נגעלות בלילה. אבל הא פשוט שלפי החשבון אין בכל גשר ס' רבוא עוברים בכל יום דכשנחלק העוברים ושבים על כל הי"ג גשרים שיש במאנהעסן ועוד דרכים של החפירות הנקראים טונעלס לא יהיו ס' רבוא עו"ש בכל גשר ואפילו בגשרים היותר בעו"ש עליו. וא"כ למאי דנהגינן להקל כהשיטות שמצרכי ס' רבוא לחשיכות רה"ר יש להתיר בצוה"פ על הגשרים אף אם נימא בדעת הרא"ש כהחולקים על המג"א.

ענף ה

אבל בענין הס' רבוא נלע"ד דבר חדש והוא נכון ומוכרח דהא לכאורה תמוה טובא מה שהמחבר בס"י שמה"ה סעיף ז' כתב בשיטת הי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר הא לא נמצא לשון זה בדברי בעלי שיטה זו אלא שיהיו שם בעיר ששים רבוא כדאיתא ברש"י עירובין דף ו' שכתב רה"ר משמע רחב ט"ז אמה ועיר שמצויין בה ס' רבוא וכן הוא ברא"ש שם וגם בדף נ"ט כתב רש"י סך הס' רבוא רק על העיר עיי"ש. ואף שלענין ירושלים כתב רש"י בדף ו' ויש בה דריסת ס' רבוא ג"כ צריך לפרש על העיר לא על כל רחוב ורחוב. איברא דבלשון התוס' שבת דף ס"ד איתא דאין מבואות שלנו רחבות ט"ז אמה ולא ס' רבוא בוקעין בו ובר"ן שם בשם ס' התרומה איכא ממש שיהו ס' רבוא עוברים שם בכל יום כלשון השי"ע. אבל הנה בלשון התוס' אדרבה משמע שכאי על

היה רה"ר וא"כ אין למילף שיצטרכו לעבור בכל רחוב ורחוב ס' רבוא.

ולכן אני אומר שודאי סגי בזה שישנם בעיר ולכל היותר שישנם ברחובות כל העיר ס' רבוא שזה הוי כמו במדבר במחנה אבל ממילא יש חלוק בין רה"ר דעיר לרה"ר דדרכים ודרכים אם אין עוברין שם ששים רבוא הרי ממילא ליכא שם ס' רבוא לכן בהכרח שיעברו שם ס' רבוא, ויהיה מה שמצריך השיע להי"א שיהיו ס' רבוא עוברין בו בדרכים דוקא, ובאם הוא ברחובות העיר שאיירי בריש הסעיף יהיה הפירוש עוברין בו בעיר לא בכל רחוב ורחוב ומה שנקט השיע לשון כזה שיותר משמע שיהיו עוברין בו באותו מקום לבדו כל הס' רבוא הוא בשביל דרכים שמחוץ לעיר ששם צריך שיהיו עוברין בו באותו הדרך לכן לא חש למינקט לשון זה כיון שיש לפרש לשון זה ברחובות העיר על העיר אף שהוא בדוחק כיון שהוא לשון מרווח על הדרכים.

וא"כ יש להסתפק בהגשרים שהולכים ממאנהעטן לברוקלין אם יש להחשיבם שאינם מהעיר משום שהם חוץ לעיר או יש להחשיבם מהעיר מפני שהוא גם לתשמישי העיר שיש שם איצטבאות לישב שם ומקומות לטיול ואם הם מהעיר נחשבו כיש שם ס' רבוא בזה שבכל העיר יש ששים רבוא במאנהעטן, ואם נחשבו שאינם מהעיר הרי צריך חשבון הששים רבוא בכל אחד לבדו כמו בדרכים שאין שייך לצרף להם אלו שבעיר, חתה הא ליכא לפי החשבון כדלעיל. ואם נחשבו מהעיר שא"כ הוא כיש שם ששים רבוא יש לנו להחמיר שיצטרך דלתות וגם ננעלות בלילה כדבארתי לדעת הרא"ש אליבא דהחולקים על המג"א. אך כיון שאפשר שאין להחשיבם מהעיר שאז אף להרא"ש אליבא דהחולקים על המג"א סגי בצוה"פ ולהר"י בתוס' לכר"ע סגי בצוה"פ אף שיש שם ס' רבוא ולהמג"א גם להרא"ש סגי בצוה"פ אף ביש שם ס' רבוא וכן הוא לנו"ב, ולהתוס' במסקנא שהוא כירושלמי מותר אף בלא תקון לכן היה מקום להקל שיסגי בצוה"פ על הגשרים להתיר במאנהעטן אף שיש שיטה גדולה לאסור.

(וראיה גדולה למה שבארתי דלא בכ"מ צריך שיעברו שם ס' רבוא דהא בעירובין דף כ"ב איתא ואפילו במעלות בית מרון הוא רה"ר ופרש"י שמהלכין בה בזא"ז ולא שנים יחד וא"כ אף אם ילכו בלא הפסק כל הכ"ד שעות של המע"ל לא יעברו ס' רבוא ומ"מ הוא רה"ר וחיביבן עליו אף

העיר שלכן כתבו בלשון יחיד בוקעין בו ולא כתבו בלשון רבים בוקעין בהן כמו שכתבו בלשון רבים דאין מבאות רחבות וא"כ הוא כמוכרח שהס' רבוא קאי על העיר דאם היה בעיר ס' רבוא בוקעין אף שלא בכל מבוי ומבוי הוו כל המבואות הרחבות ס"ז אמה רה"ר. וא"כ אפשר שגם כונת ס' התרומה נמי הוא על העיר דמתוס' נשמע גם לס' התרומה, וגם הוא תמוה טובא דהא הילפותא הוא מדגלי מדבר שמסתבר שלא היו עוברין כל הששים רבוא בכל רחוב ורחוב אלא שהיו במחנה שהיתה י"ב מיל על י"ב מיל ששים רבוא ויש למילף שבעיר שהיא ג"כ בשטח כזה וכ"ש בפחות בשטח זה שיש בה ששים רבוא אף שאין עוברין ששים רבוא בכל רחוב ורחוב נמי הוא רה"ר, ומסברא נדמה שאף עיר שאין בה תושבים ס' רבוא אבל בצרוף עם הנכנסים בתוכה בכל יום יש ס' רבוא נמי הוי רה"ר דמאי שנא. וזהו כונת רש"י בדף ג"ט במש"כ שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני"א עיי"ש שהשמיענו דא"צ שיהיו התושבים שלה דוקא ס' רבוא אלא דאף עם צרוף הנכנסים הם ס' רבוא נמי הוא רה"ר. אבל מנא לן למילף שיצטרכו הס' רבוא לעבור בכל יום בכל רחוב ורחוב, ואף זה שיהיו בחוצות בצרוף הרחובות כולם ס' רבוא נמי אולי אין למילף דאולי לא היו במדבר כל הס' רבוא ביחד בחוצות דאולי היו הרבה מהן באהלים ויש למילף רק שיהיו בעיר יחד עם אלו שנמצאו בבתים ס' רבוא שיש האפשריות שיהיו גם בחוצות יחד נמי יהיה רה"ר. אך בזה אולי כיון שלא מסתבר לצרף אלו שבאהלים ילפינן השעור של ס' רבוא שיהיו בחוצות וגם אולי אמדו שמהסך שהיו במדבר יחד עם הטף ונשים היו בחוצות ס' רבוא אבל למילף שיעברו בכל רחוב ורחוב זה ודאי אין למילף, ואף שרש"י בשבת דף צ"ז כתב על מה שאיתא שם ומחנה לוייה רה"ר הנאי פי' שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו נמי לא מסתבר שהיו בכל יום הס' רבוא אצל משה דלא בכל יום הקהילו את העם כ"א בעת הצורך ע"י חצוצרות ואם בכל יום היו שם כל העדה לא היו צריכים לחצוצרות. וגם הא משמע שכל מחנה ישראל היו רה"ר דבכ"מ הוזכר שרה"ר מדמין לדגלי מדבר והדגלים היו במחנה ישראל ולא במחנה לוייה וא"כ צריך לפרש בטונת רש"י שמפרש טעם ע"ז שאומר שמשה הוה יתיב במחנה לוייה שהוא בחוץ מקום שהוא רה"ר ולא באהלו שהוא רה"י שהוא מטעם שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו ולא היה אפשר זה בבית אלא בחוץ שהוא מקום מרווח וא"כ אין רה"ר של מחנה לוייה אלא מאותו הטעם שכל המחנה

ולכאורה מוכרח שבירושלים לא היה מועיל עירוב דאם היה מועיל עירוב מ"ט לא עירבו בירושלים הא משמע בדף ס"ח שיש לעשות עירוב ומוטל זה על חכמי העיר ודחוק טובא לומר דידוע היה שבאותה שעה שהביאו חכמים ממעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלוק שע"ג הפתח לא היה עירוב מצד איזה אונס. וא"כ אולי יש לנו להחמיר כיון שלהרשב"א ור' אפרים שבבעה"מ הוא גם רה"ר ולהגדולים שהביא החה"ד וכן הביא ממדכ"י בש"ר אפרים מרעגענשבורג הוא עכ"פ אסור מדין כרמלית וכן הא הוכחתי שגם רש"י בחד לישנא סובר שהוא כרמלית וגם הא איכא ראייה גדולה לשיטתו. ומה שעשו תיקונים לעיירות שביראפא ולא התמירו בסרטיא ופליטיא לשיטות אלו אין ראייה דלא חיישינן להו אלא דהוא משום שנהגינן להקל שצריך ס' רבוא ובעיירות הא לא היו ס' רבוא גם בסרטיא ופליטיא ולכן אף שנחמיר כהרשב"א ור' אפרים שאין מועיל לרה"ר אף מחיצות גמורות לא היה שייך להחמיר בהו. וכן לא היו אף כרמלית לשיטות הגדולים שבתה"ד ולשון אחד שברש"י דרך ברה"ר של ששים רבוא שהוקף במחיצות סברי שאף שאינו בדין רשות הרבים הוא בדין כרמלית כמו בירושלים דגם הם סברי כהרשב"א שרה"ר אף כשהוקף במחיצות לא נעשה רה"י רק שפטורין משום דל"ד לדגלי מדבר וא"כ הוא כרמלית כדאיתא ברש"י וא"כ בפחות מס' רבוא שאינו רה"ר מועילין המחיצות וגם רק צה"פ לעשות לרה"י. אבל בעיר גדולה שס' רבוא מצויין בסרטיא ופליטיא שלו שזה לא היה כלל בעיירות שביראפא שעשו התקונים כמפורש בכל הראשונים והפוסקים אין לנו מנהג להקל בזה וא"כ יש לנו להחמיר כיון שמצינו הרבה ראשונים שאוסרין ויש ראייה גדולה לדבריהם כדלעיל.

וגם הא אף לפי ראשון דרש"י שכן סובר התה"ד שבמוקף מחיצות ליכא שום איסור והוא בדין רה"י אף בעיר שס' רבוא בוקעין בה נמי הא מוכרחין לומר שירושלים עכ"פ היתה אסורה משום שלא עירבו שתמה טובא מ"ט לא עירבו כדהקשתי שדחוק לומר שאותה שעה לא היה דאף על שעה אחת תמה מ"ט לא עירבו. ולכן אולי מכיון שבאין לירושלים מכל המקומות ברגלים וגם בכל השנה להקריב קרבנות ולאכול מע"ש חששו לשמא יראו אנשים ממקומות שלא יהיו מתקנים במחיצות כמו ירושלים ויטלטלו גם שם לפיכך לא עירבו כדי שיהיו אסורים גם בירושלים דכ"ז שלא עירבו הרי גם חצר אסור ככרמלית. ואם כן

שרש"י הא מצריך שיהיו ס' רבוא. ולכן צריך לומר כדבארתי שבעיר סני בזה שיש ס' רבוא בכל העיר ונימא שמעלות בית מרון היה בעיר. ואף שבר"ה דף י"ח פרש"י הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני צידי הדרך עיי"ש צריך לומר דלא דק שם כ"כ כיון שאין נוגע שם וקראו דרך אף שהוא מרחובי העיר וגם בל"ז הא מוכרח לפרש שהיה מרחובי העיר דהא רה"ר צריך שיהיה ברוחב ט"ז אמה ואם היה דרך בעלמא כיון שקצר כ"כ לא היה שייך להיות רה"ר ולכן צריך לומר שהיה מרחובי העיר והיה רחב הרחוב שהוא בין החצרות הבתים שמשני הצדדין ט"ז אמה והיה מקום ההלוך רק קצר מאד באמצע הרחוב ומשני הצדדין עד החצרות והבתים עמק עמוק וזה ג"כ הוא בדין רה"ר דאולי היה ראוי קצת לחשמיש להעוברים במשאות ואף שאלו הצריכים להרחוב דט"ז הם מועטים מ"מ הוא רה"ר בצרוף הס' רבוא של כל העיר כדבארתי. אבל אם היה בדרך ודאי אין להחשיבו שהוא רחוב ט"ז בשביל

המועטין שמשתמשים שם.)

אוצר החכמה

אך תנה לעומת זה שכתבתי שיש מקום להקל הא איכא שיטת הרשב"א הובא בבה"ט סי' שמ"ה סק"ז שסרטיא ופליטיא הוא רה"ר אף בעיר שמוקפת מחיצות ודלתותיה נעולות וכן איתא בבעה"מ בעירובין דף כ"ב בשם הר" אפרים דרה"ר לא מיערבא אפילו בדלתות נעולות ויש סוברין שאף שאינו רה"ר הוא עכ"פ כרמלית כדהובא בתה"ד סי' ע"ג ואף שהתה"ד עצמו סובר שהוא רה"י מ"מ יש שיטה האוסרת ומשמע שכן סובר גם רש"י בדף ק"א שכתב לענין ירושלים אבל עכשיו דדלתותיה ננעלות לא רה"ר שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה עיי"ש ולשון זה משמע שאינו רה"י דהא רק מחמת שאינה דומה לדגלי מדבר הוא הפטור שזה עושה רק שלא יתחייב בדין רה"ר כדאשכחן לשון זה ברה"ר מקורה אבל לא יעשה מה שאינה דומה לדגלי מדבר בדין רשות היחיד. איברא ולשון רש"י דלעיל מזה שכתב שהיא כולה כחצר של רבים שלא עירבו דהואיל ודלתותיה ננעלות בלילה מערבין את כולה משמע שהוא רק משום חסרון עירוב וביותר מפורש הוא ברש"י ד"ו שכ"י אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכ"ז שלא עירבו היא כרמלית עיי"ש כדהוכיח התה"ד מרש"י אבל עכ"פ מרש"י של דבור זה שכתב דל"ד לדגלי מדבר משמע שהוא כרמלית ולא מהני עירוב. וצריך לומר שהם שתי לשונות

שנהגו להקל שלא כשיטה זו מתרי טעמי חדא שלא היו בעיירות שלנו ס' רבוא ועוד שלא היתה עיר של ל"ב מיל וממילא יש לחוש גם לשיטה זו, ועיין במ"ב ס' שס"ג בשער הציון אות צ"ד שהביא מס' גאון יעקב שהסכים לשיטה זו, ולמה שבארתי שהוא שיעור ל"ב מיל נמצא שאלף כורים הוא הרבה פחות ויהיה רה"י אף לשיטה זו ונצטרך לפרש בלשון התוס' בדף כ"ב שנקטו הגזמא וה"ה לאלף כורים דמה שיעור יהיה עיר"ש שהוא מחמת שלא אסקי אדעתייהו שיעור דמחיצות נראין לכן גם אלף כורין הוא הגזמא לפרש מזה שאפילו שיעור היותר גדול הוא רה"י אבל הרמב"ן והריטב"א שסברי שיעור דנראין המחיצות אין מאלף כורין שום הוכחה שאין לזה שיעור דאלף כורין ויותר מזה עד ל"ב מיל הוא רה"י ורק יותר מל"ב מיל אינו רה"י.

ומה שרוצה כתר"ה לומר שאולי אין להכניס בחשבון הס' רבוא את הנכרים ולא הנשים וטף הנה בתוס' עירובין דף ו' מפורש שלא גמרינן אלא מלתא דכתיבא במספרם, וזה מוכרח דאל"כ ליכא שיעור מבורר נהי שמצד הנשים וטף יש לשער אבל מערב רב ליכא לשער דלא ידוע כמה היו, ועיין במכילתא שלר' ישמעאל היו ק"כ רבוא שהם כפלים מס' רבו ולר"ע מאתים וארבעים רבוא שהם ד' פעמים ס' רבוא, ולר' נתן לגירסת הגר"א היו ש"ס רבוא שהם ששה פעמים ס' רבוא ולכל מאן דאמר לא נאמר זה מפורש בתורה ולא מסתבר שיהיה הדין הנאמר בתורה בלא קצבה, אך אפשר דכוונת התוספות שמלתא דכתיבא במספרם עושה זה לבד רה"ר אבל עכ"פ גמרינן שיהיו ס' רבוא מישראל וזכרים מבני עשרים ומעלה דוקא ויהיה רה"ר בין אם הם עצמן שם בין אם יש גם נכרים ונשים וטף שלא יחשבו אותם, אבל לבד שלא מסתבר כן ודי לן למילף רק החדוש שתזכר בראשונים דצריך מספר ס' רבוא, הנה בלשון מהר"ם שבמרדכי ר"פ הדר כתב על היהודים היחידים הדרים בכרכים המוקפין מחיצות שמצריך הר"י שיהיו דלתותיהן נעולות שא"צ זה לדין דלית לן רה"ר שכוונתו משום דלית לן כרכים הבוקעין שם ס' רבוא שזהו הטעם שליתא לדין רה"ר הא בעיר כזו שכולה של עכו"ם אף בזמן שהיו הערים גדולות ביותר נמי לא היה רה"ר כיון שאין דרים שם ישראלים א"כ משמע דבכל ס' רבוא אף נכרים נמי הוא רה"ר וא"כ גם נשים ופחותים מבני עשרים מצטרפים לסך ס' רבוא לעשות רה"ר, והטעם פשוט שאין שייך למילף שיהיו דוקא ישראלים וזכרים וגדולים אף שבדגלי מדבר היו כן דהא ילפינן מכל אבות גם דברים הדומים להאבות שהיו במשך

גם במאנהעטן שהוא עיר שבאין ממקומות הרבה שא"א שם לתקן וגם סמוכים לה בתוך התחום מקומות שלא יוכלו לתקן, אין לתקן ולא לערב גם במאנהעטן כדי שיהיו אסורים גם במאנהעטן ולא יבואו לטלטל גם במקומות שאי אפשר לתקן, ונמצא שאף לדידהו משמע שאין לתקן להתיר במאנהעטן אף אם יכולין לתקן.

ענף ו

והנה יש עוד שיטת הריטב"א בשם הרמב"ן שאיכא שיעור בגודל רה"י במשך האורך והרוחב שהוא כל שאין המחיצות נראות לעומד באמצע, אך למה שרוצה המ"ב ס' שמ"ו סעי' ג' כבאר הלכה לפרש דברי הרמב"ן שהוא רק במחיצות שלא נעשו בידי אדם ליכא חשש זה, אבל הא ברשב"א בדף כ"ב מפורש שיש שיעור לגודל רה"י וא"כ הוא גם במחיצות שנעשו בידי אדם וכן משמע שהריטב"א מפרש כן ברמב"ן, אך מסתבר לע"ד שיש בזה שיעור ידוע מגמ' בכורות דף נ"ד שמע"ב מצטרף כמלא רגל בהמה רועה וכמה הוא רגל בהמה רועה ט"ז מיל ומפרש בגמ' דקים להו לרבנן דשיתסר מילי קא שלטא ביה עינא דרועה עיר"ש וא"כ משי"כ הרמב"ן שיהיה ניכר לעומד באמצע הוא ל"ב מיל ושטח כזה אולי ליכא במאנהעטן וא"כ הוא רה"י גם לשיטה זו ואף שלא נראו המחיצות מצד הבתים מסתבר שלא יתבטל בזה הרה"י שנעשה מהמחיצות, ואף שהרשב"א משמע דלא מפרש שיעור שנראין דלכן אסיק בצ"ע כמה הוא השיעור אין ספקו מוציא מידי פשיטותא דרמב"ן וריטב"א שהוא בשיעור שנראין, אבל הריטב"א לא הזכיר לשון לעומד באמצע רק לשון תוך המחיצות משמע שאף בעומד אצל המחיצות מצד אחד צריך שיראה צד השני וא"כ הם רק ט"ז מיל וכדי שלא יהיה סתירה מלשון הריטב"א בשם הרמב"ן ללשון הנמצא בחדושי הרמב"ן גופיה מסתבר שכן מפרש הריטב"א לשון שיעומד באמצע שכתב הרמב"ן שכוונתו רק לתוך המחיצות ולא דוקא באמצע ממש אלא שכל תוך המחיצות קרא לשון באמצע, אבל אפשר שבאמצע דוקא שהם ל"ב מיל וכן הא מסתבר דכיון דלעומדין באמצע נראין המחיצות יש להחשיב להו מקום בין המחיצות לרה"י וממילא גם לכ"ע הוא רה"י דאין שייך להתחלק בדיניו לאלו מאלו ולכן אף שסתם הריטב"א וכתב לשון תוך המחיצות כוונתו לעומדין באמצע ולא כתב בפירוש משום שמוכן זה מאליו, ולכן אם ליכא ל"ב מיל הוא רה"י גם לשיטה זו, אבל אם איכא ל"ב מיל יש אולי לחוש גם לשיטה זו ביש ס' רבוא בעיר ובזה לא שייך

סימן פו

הכשר העירוב בקיו גארדענס הילס

ט' ניסן תשל"ד.

מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר פרץ שטיינבערג שליט"א.

הנה בדבר העירוב אשר תיקן כתר"ה סביבות קיו גארדענס הילס והיה זה בהסכס כל הרבנים אשר בקיו גארדענס הילס ונעשה זה באופן שלא נכנס הדרך הכבושה לרבים הנקרא „היי וויי“ וגם נעשה באופן שהחשיבות ליפסל ע"י איזה קלקול הם רחוקים מאד וגם העמידו משיגיה ייראה בכל ערב יבנת קדיש, הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמויד, ואין דומה כלל לנוא יארק שלא היה זה ברצוננו ורצון הגאון ר' אהרן וצ"ל ועד גדולי תורה מאגוד"ר כי נוא יארק עיר גדולה מאד וכדבארתי בתשובה בספרי א"מ אבל קיו גארדענס הילס היא קטנה לענינים אלו וליכא הטעמים שכתבתי שם דלכן הוא טובה גדולה ותועלת לטמירת שבת ואני ואמר שיפה עשיתם.

והנני ידירו מקירו מאד,

משה פיינשטיין

סימן פז

דין עירוב בפלעטבוש

ט"ו בשבט תשל"ח.

מע"כ הרבנים הגדולים וידידי החשובים אשר מועד הרבנים בפלעטבוש כל אחד לפי מהללו יהולל שליט"א. והיו"ר ידידי הרה"ג מוהר"ר ישראל פאליעוו שליט"א.

הנה כשהיו אצלי הרבנים החשובים הרה"ג מוהרש"ו שארסמאן שליט"א והרה"ג מוהר"ג שרייער שליט"א בדבר תיקון עירוב בפלעטבוש ואמרתי שאיני רוצה להתערב בזה כי הרי כמה שיטות איכא בפירוש מה זה רשות הרבים ובפירוש דלתות נעולות וספרי הש"ע מצוים, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא מתיר בעצם מצד לשון זה שאמרתי מוכרת אני לבא בזה לברר בקיצור מה שאני בעצמי סובר, והוא מפורש באורך בכל פרט ופרט בח"א מאו"ת בספרי אג"מ סימן קל"ט שהשבתי להרה"ג ר' צבי הירש אייזנשטייט ז"ל, כי אני הסברתי מה שנראה לע"ד בדבר הששים

רבוא שחידשו רש"י והתוס' וכן נהגו להקל כמותם, והוא נכון ומוכרח שאיכא שני ענינים בדרכים צריך שיעברו ששים רבוא בכל יום כלשון המחבר סימן שמ"ה סעי' ז' להי"א אבל בעיר הוא רה"ר בזה שישנם בעיר ששים רבוא, ויש להקל שהוא שיהיו ברחובות כל העיר כל העת שדרכן של אינשי לצאת מבתיהן כשצריכין לאיזו דבר ששים רבוא אף שבכל רחוב ורחוב לא נמצאו אלא פחות הרבה ואף שאין עוברין כלל אלא שנמצאו ברחובות הוא רה"ר אם במשך כל הרחובות הם בסך ס' רבוא, דכן היה בדגלי מדבר בשעה שנחו שזה היה רובא דרובא של כל הזמן דהמסעות שהיו עוברין ממקום למקום היה במשך כל הארבעים שנה רק ימים מועטים וכל הזמן היו נחים במ"ב המסעות כדכתבתי שם בענף ה' וברור שלא היו עוברין הרבה אינשי מרחוב לרחוב כי לא היה להם שום צורך בזה ואף אם היה צורך כמו בעיירות דבוה"ו שכל אדם עושה מלאכה ומסחר נמצאים רובא דרובא בבתיים שעושים המלאכה והחנויות והעברה ברחובות העיר הוא רק כשעה שהולכין למלאכתן ולמסחרם וכדומה, אבל אינשי ברחובות כל אחד בשכונתו נמצאו בערים הגדולות טובא גם ששים רבוא והיו רה"ר דבערים, וצריך לאמוד כמה תושבים יהיו נמצאים בעיר שיהיו מהם ברחובות דכל העיר ששים רבוא ואפשר כדמסתבר שלא כל הערים שוין לענין זה. אבל יש להוסיף שהוא בשטח עיר די"ב מיל על י"ב מיל כיון דילפינן הכל מדגלי מדבר, ולכן בברוקלין שהוא עיר אחת מלאה אוכלוסין אבל אפשר שהיא יותר מי"ב מיל על י"ב מיל, צריך לאמוד למשל פלעטבוש שנמשכת יחד עם ברוקלין י"ב מיל מהם אם נמצאו סך אינשי שם הרבה כל כך שנמצאו בכל רחובות דאלו הי"ב מיל ס' ריבוא הוא רה"ר גמורה אף להמצריכין ס' רבוא ונהגין כמותן והוא אולי אחד מארבעה או אחד מחמשה אינשי נמצאו ברחובות שסך כזה היו במדבר שהרי מספר ס' הריבוא היו מכן עשרים ומעלה ולגמ' ב"ב דף קכ"א ע"ב לא נמנו אלא עד ששים שנה עיי"ש ברשב"ם ד"ה כפחות מכ', שאז הוא רה"ר גם לרש"י ותוס' אף שליכא רחוב שעוברין שם ס' רבוא, וכשאיכא רחוב שהולכין שם ס' ריבוא הוא רה"ר אותו הדרך אף שאין בעיר ס' ריבוא.

ופשוט שאם בשטח קטן שפחות מי"ב מיל על י"ב מיל נמצאים ששים ריבוא הוא ודאי רה"ר, אבל הוא קולא דאם בשיעור די"ב מיל על י"ב מיל לא יהיו סך דיורין שמהן תהיה האומדנא דבחוצות ימצאו ס' ריבוא אינו רה"ר, אבל בנוא יארק וברוקלין שאיכא בתים גדולים שבבית אחד ישנם הרבה דיורין שהוא בשטח קטן מאד על הארץ ואיכא בתים שנמצאו דיורים אפילו יותר מד' מאות משפחות הרי בשטח קטן טובא אפשר שיהיו הסך ס' ריבוא שנמצאו בחוצות שצריך לרש"י ותוס', בדגלי מדבר הא היו רק אוהלים שטוחים על